

Nr 3.

Av herr **Ekman, Karl Johan**, om revision av boställsordningen för lärarepersonalen vid folk- och småskolor m. m.

I §§ 1 och 2 i kungl. kungörelsen den 16 september 1918 angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor m. m. föreskrives, att lärare vid folk- och småskolor skola utöver lönen åtnjuta fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris. Tjänstebostadens beskaffenhet regleras genom kungl. kungörelsen den 18 september 1918 angående boställsordning för lärarepersonalen vid folk- och småskolor med däri den 26 september 1921 vidtagna ändringar. För högre folkskolor och kommunala mellanskolor gäller en boställsordning av den 19 november 1918.

Tillkomsten av förstnämnda boställsordning är högst märklig. Ehuru allmänna lagen i 26 och 27 kapitlen byggningabalken sammanfört stadganden om, »huru allmänna hus skola byggas» och »huru husesyn skall hållas» — varför också den nya boställsordningen rörande prästgårdar utfärdats i form av lag — har däremot boställsordningen rörande tjänstebostäderna åt lärarepersonalen vid folkskolorna utfärdats av Kungl. Maj:t i *administrativ* väg. Visserligen förelades för riksdagen 1918 i sammanhang med den då framförda stora skolreformen till prövning grunder för en boställsordning, och bestämmelserna däri blevo också föremål för granskning och beslut av riksdagen, varvid nämnda »grunder» med vissa jämkningar godkändes. Men när författningen sedermera, efter föredragning av dåvarande ecklesiastikministern Värner Rydén, utfärdades, voro i riksdagens beslut betydande ändringar vidtagna, innebärande en skärpning av bestämmelserna, som riksdagen icke avsett och som i hög grad fördyrat kostnaderna för uppförande av dessa bostäder.

Riksdagen hade godkänt en helt allmän bestämmelse av innehåll, att lärarebostad kunde förläggas antingen i skolhuset eller i särskild byggnad i närheten. I författningen är stadgat, att tjänstebostad *skall*, utom i visst skäligen betydelselöst undantagsfall, vara förlagd till särskilt hus i skolans närhet. Bestämmelserna i boställsordningen om, att alla rummen och även köket skola stå i *direkt* förbindelse med varandra, samt om rummens golvyta, höjd o. s. v., vilka bestämmelser äro synnerligen rundligt och alltså även kostsamt tilltagna, funnos alldeles icke i det av riksdagen godkända förslaget; ej heller bestämmelserna om syn. Sådan skall förrättas av folkskoleinspektören ensam (eller annan av skolöverstyrelsen utsedd person). Någon rätt att överklaga synen finnes icke stadgad; och folkskoleinspektören skall sedermera tillse, att det påsynade blivit fullgjort.

Så hårda dessa bestämmelser än äro, hava de likväl blivit än ytterligare skärpta därigenom, att inom ecklesiastikdepartementet enligt beslut den 19 november 1918 utarbetats och sedermera till trycket befordrats ett digert häfte »Normalritningar till skolanläggningar för folkskolan» jämte tillhörande anvisningar, vari betydligt högre fordringar på utrymme och bekvämlighet för lärarepersonalen framställas än som i boställsordningen stadgas. Under det att sålunda boställsordningen för ordinarie manlig folkskollärare kräver »minst tre i lämplig, direkt förbindelse med varandra stående rum och kök med en sammanlagd golvyta av omkring 90 kvadratmeter», vilket utrymme sålunda måste anses hava varit det som normalt avsetts, yttras i anvisningarna till normalritningarna att det »för ett fullt nöjaktigt tillgodoseende av en medelstor lärarfamiljs bostadsbehov» torde vara behöfligt och önskvärt med en lägenhet om fyra rum och kök. Tjänsteinnehavarna anses icke heller kunna begagna en gemensam trädgård, utan var lärare skall hava sin o. s. v. Utrymmesförteckningen till en mindre A-skola på landsbygden har följande utseende (ritningen nr 21):

- 1 skolbarnsträdgård,
- 7 tjänsteträdgårdar,
- 7 klassrum,
- 1 materialrum,
- 1 gymnastiksal med två omklädningsrum,
- 1 träslöjdsal med materialrum,
- 1 slöjdsal för flickor,
- 1 teckningssal,
- 1 naturkunnighets- och geografirum med materialrum,
- 1 skolkök,
- 1 skolbad med bassäng,
- 1 lärare- och materialrum,
- 1 expedition med väntrum,
kapprum,
- 1 tjänstebostad på fyra rum och kök,
- 2 tjänstebostäder på tre » » »
- 2 » » två » » »
- 2 » » ett » » »
- 1 vaktmästarebostad,
ekonomi- och biutrymmen för skola och bostäder.

Huvudbyggnaderna äro 5, därav 1 skolhus, 3 särskilda byggnader, inrymmande lärarebostäder, samt 1 särskild byggnad för vaktmästare.

Alla ritningarna, utom en enda, hava badrum, även om skolan är aldrig så liten.

Dessa ritningar lära numera slaviskt följas av folkskoleinspektörerna vid insynandet av nya skolhus och lärarebostäder.

De ökade kostnader, som sålunda åsamkas kommunerna, kunna icke till siffran beräknas, men torde stiga till mycket höga belopp. Och saken blir icke bättre, om statsbidrag till skolhusbyggnaderna beslutas; ty utgiften kommer

i allt fall på skattsedlarna, men då på kronodebetsedeln i stället för på kommunaldebetsedeln. Och därtill kan befaras, att i sådant fall landsbygden kan komma att få vidkännas en dryg andel av lyxbyggnaderna för folkskolan i städerna; ty att begränsa statsbidraget endast till vissa kommuner kan gå blott en kort tid. Konsekvensen kommer att driva fram statsbidrag även till städerna för skolbyggen likaväl som till lärarelönerna.

Med anledning härav yrkas vördsamt,

att riksdagen ville besluta att vid anslagen till folkskoleväsendet och särskilt till folkskoleinspektionen foga såsom villkor,

dels att Kungl. Maj:t ville ombesörja en revision av boställsordningen för lärarepersonalen vid folk- och småskolorna ävensom av motsvarande författningar för andra vid folkundervisningen anställda lärare till närmare överensstämmelse med riksdagens år 1918 fattade beslut i ämnet och med uttryckliga bestämmelser om rätt till klagan över beslut rörande byggnad och underhåll av de i dessa boställsordningar avsedda lägenheter; och

dels att Kungl. Maj:t ville förstärka skolöverstyrelsen och vederbörande folkskoleinspektörer att vid handläggningen av frågor rörande skolhusbyggnader och lärarebostäder tillse, att sträng sparsamhet iakttages och att alla onödiga utgifter undvikas.

Stockholm den 10 januari 1924.

K. J. Ekman.
Jönköping.

